

Warszawa, dnia 18 marca 2014 r.

KMP.573.21.2014.PK

Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Herbach
(Wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, zwanego dalej OPCAT) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 4 lutego 2014 r., do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Herbach (zwanego dalej: Ośrodkiem, placówką lub MOW), udali się przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP, Mechanizm): Magdalena Filipiak (prawnik, psycholog), Dorota Krzysztoń (kryminolog), Przemysław Kazimirski, Michał Kleszcz, Marcin Kusy (prawnicy). W wizytacji wzięła także udział dr Natalia Kłaczyńska z Biura Pełnomocnika Terenowego RPO we Wrocławiu.

Celem wizytacji zapobiegawczej Mechanizmu było sprawdzenie na miejscu sposobu przestrzegania praw nieletnich, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- oglądzie wszystkich pomieszczeń Ośrodka, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla wychowanków, świetlic, sal lekcyjnych, sanitariatów, etc.,
- przeprowadzeniu rozmów indywidualnych z losowo wybranymi wychowankami Ośrodka,

- analizie m. in. akt osobowych wychowanków, indywidualnych planów terapeutycznych, dziennika zajęć wychowawczych, dziennika dyżurów wychowawczych, sprawozdania z działalności Samorządu Wychowanków.

W czasie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną oraz dokonano pomiaru powierzchni wybranych pokoi wychowanków.

Po zakończonych czynnościach przedstawiciele KMP poinformowali zastępcę dyrektora o poczynionych w ich trakcie ustaleniach, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji analizie poddano m.in.: Statut Młodzieżowego Ośrodka w Herbach, Procedury Postępowania Nauczycieli i Wychowawców w MOW w Herbach, Protokół z lustracji MOW w Herbach przeprowadzonej w dniu 11 kwietnia 2013 r. przez sędziego Sądu Rejonowego w Częstochowie, System kar i nagród, Koncepcję pracy MOW w Herbach na lata 2013 – 2015.

2. Informacje ogólne

Wizytowany przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Ośrodek jest funkcjonującą całodobowo placówką resocjalizacyjno-rewalidacyjną, przeznaczoną dla chłopców niedostosowanych społecznie, z niepełnosprawnością intelektualną. Organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Lublińcu, zaś nadzór pedagogiczny nad jego działalnością sprawuje Kurator Oświaty w Katowicach – delegatura w Częstochowie.

Ośrodek dysponuje 70 miejscami. W dniu wizytacji w placówce przebywało 45 wychowanków; 1 miejsce było wolne. Powodami nieobecności pozostałych chłopców były: niepowrót z urlopu – 13, niedowiedzenie do Ośrodka pomimo skierowania wydanego przez sąd – 6; zwolnienia lekarskie – 4, hospitalizacja - 1. Chłopcy podzieleni są na 7 grup wychowawczych.

3. Personel

Ośrodek zatrudnia łącznie 49 pracowników pedagogicznych, w tym: 21 wychowawców, 2 pedagogów, 3 instruktorów (hipoterapii, zajęć plastycznych, zajęć

fotograficznych i radiowych), psychologa. Wszyscy pracownicy MOW posiadają przygotowanie pedagogiczne lub resocjalizacyjne.

Kadra nauczycielska złożona jest z 17 nauczycieli, pedagoga-logopedy oraz instruktora praktycznej nauki zawodu. Pracownicy szkół posiadają wykształcenie wyższe z przygotowaniem pedagogicznym w zakresie nauczanego przedmiotu oraz oligofrenopedagogiki uzyskane na studiach wyższych, podyplomowych lub kursach kwalifikacyjnych.

W Ośrodku zatrudniona jest także pielęgniarka, trener EEG biofeedback (6 godz. w tygodniu) oraz lekarz psychiatra (6 godz. w tygodniu).

W 2013 r. kadra MOW wzięła udział w licznych szkoleniach o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Wśród odbytych szkoleń, na podkreślenie w ocenie pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji zasługują następujące: Metody Twórczej Resocjalizacji; Jak radzić sobie z prowokacyjnymi zachowaniami uczniów. Metoda konstruktywnej konfrontacji; Prawo humanitarne w kontekście edukacji globalnej; Warunki resocjalizacji i rewalidacji nieletnich w kontekście wyrównywania szans edukacyjnych między regionami; Resocjalizacja nieletnich w Europie Środkowo – Wschodniej; Profilaktyka problemowa – agresja słowna uczniów, gry uczniowskie i techniki manipulacyjne, zapobieganie zakłóceniom lekcji; Op-art. Wizualizm w sztuce; Rozwijanie wrażliwości sensorycznej poprzez aktywność plastyczną; Prowadzenie formularzy IPET z uwzględnieniem zdiagnozowanych potrzeb wychowanka.

Dyrekcja Ośrodka wspiera również podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez jego pracowników. Wśród kierunków wybieranych przez członków personelu wskazać należy: oligofrenopedagogikę, terapię zajęciową osób z niepełnosprawnością, gimnastykę korekcyjno-kompensacyjną, resocjalizację oraz socjoterapię.

Pozostając pod wrażeniem zakresu tematycznego szkoleń adresowanych do pracowników MOW, jak również zaangażowania członków kadry w podnoszenie kwalifikacji, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji uważają, że pożądanym byłoby także zapewnienie pracownikom Ośrodka szkoleń z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym, na które wskazuje reguła 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich

Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) (dalej: Reguły ONZ) stanowiąca, iż „personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematyczne szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka”.

Dyżur nocny sprawowany jest przez dwie osoby: wychowawcę i opiekuna nocnego. W sytuacjach kryzysowych opieka nocna sprawowana jest przez 3 osoby.

Dodać należy, że zgodnie z informacją udzieloną po wizytacji przez dyrektora placówki, w 2013 r. oraz w roku bieżącym (do dnia wizytacji) nie było postępowań dyscyplinarnych czy karnych prowadzonych wobec pracowników MOW. Nie składano również żadnych skarg na personel placówki.

4. Warunki bytowe

W skład MOW wchodzi 4 wolnostojące budynki – tzw. mały internat, duży internat (ze szkołą), parterowy budynek łączący część mieszkalną z salami do zajęć dydaktycznych oraz mieszkanie przeznaczone dla wychowanków w procesie usamodzielnienia.

W tzw. internacie dużym znajdują się zarówno sale lekcyjne, jak i sypialnie wychowanków. Na parterze budynku zlokalizowano świetlicę z aneksem kuchennym i sypialnie grupy III, stołówkę, sale lekcyjne, salę bilardową oraz łazienkę. Na pierwszym piętrze znajdują się sypialnie chłopców z grup IV i V, świetlice z aneksami kuchennymi, sala lekcyjna, sala komputerowa, łazienki oraz gabinet pielęgniarstwa wraz z izolatką medyczną. Uwagę wizytujących zwróciły ślady zawilgocenia widoczne w szczególności w łazienkach na I piętrze. Z wyjaśnień zastępcy dyrektora MOW towarzyszącego pracownikom KMP podczas oglądu wynika, że wspomniane zawilgocenia stanowią skutek braku właściwej izolacji pokrycia dachowego. Mankamenty z tym związane zostaną w pełni usunięte w procesie termomodernizacji placówki planowanej jeszcze w roku bieżącym.

Budynek parterowy zlokalizowany *vis a vis* internatu dużego, przeznaczono w połowie na zakwaterowanie chłopców z grupy II oraz na działalność edukacyjną. Poza

sypialniami znajdują się w nim 2 sale lekcyjne oraz sala fizyczno-chemiczna z tablicą multimedialną oraz lunetą.

W niewielkiej odległości od opisanego budynku znajduje się wolnostojący parterowy domek przeznaczony dla 6 pełnoletnich wychowanków (3 sypialnie) kontynuujących naukę w szkole zawodowej.

Ostatni z budynków, tzw. internat mały, podobnie jak opisane wyżej, łączy funkcję kwaterunkową z edukacyjną. Poza sypialniami grupy VI i VII zlokalizowanymi na pierwszym piętrze znajdują się w nim sale lekcyjne, świetlica, jadalnia (służąca do spożywania śniadań i kolacji) oraz gabinet do biofeedbacku. Pomieszczenia zlokalizowane w internacie małym wymagają w ocenie wizytujących odświeżenia połączonego z wymianą niektórych wyeksploatowanych mebli i drzwi toalet.

Wszystkie sypialnie wychowanków wyposażone są w sposób umożliwiający odpoczynek, naukę oraz przechowywanie osobistych rzeczy. Chłopcy mają możliwość ich przyozdabiania, z której jak można było dostrzec podczas oglądu, korzystają w pełni. Efekt końcowy sprawia dobre wrażenie estetyczne. Największe sypialnie przeznaczone są dla 4 chłopców, najmniejsze zaś dla 2.

Na terenie Ośrodka funkcjonuje boisko trawiaste do piłki nożnej, boisko do koszykówki oraz boisko do piłki siatkowej. W związku z brakiem zaplecza sportowego chłopcy korzystają z sali gimnastycznej i krytej pływalni w jednej z pobliskich szkół.

Na podkreślenie zasługuje fakt posiadania przez Ośrodek w swej ofercie zajęć z hipoterapii. Na terenie MOW znajduje się stajnia dla dwóch koni, mały oraz duży wybieg, na którym 3 razy w tygodniu chłopcy mogą korzystać z hipoterapii pod okiem instruktorki zatrudnionej w placówce.

Monitoringiem objęty jest zewnętrzny teren Ośrodka, oraz korytarze w budynkach.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzono rozmowy indywidualne, bardzo dobrze ocenili wyżywienie oraz warunki bytowe i higieniczno – sanitarne panujące w placówce.

5. Dostosowanie placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji podkreślają, że placówka nie jest przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Specyfika Ośrodka daje podstawy do uznania, że do grona wychowanków dołączyć może osoba np. poruszająca się na wózku inwalidzkim. W aktualnym stanie nie będzie ona mogła korzystać z urządzeń sanitarnych, czy też samodzielnie poruszać się po terenie placówki. W związku z tym członkowie Mechanizmu zalecają dostosowanie placówki do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się. Przedstawiciele Mechanizmu zaznaczają, że pewne modernizacje pozwalające na samodzielność osób z niepełnosprawnością (np. uchwyty ułatwiające korzystanie z WC i prysznic) nie wymagają szczególnych nakładów finansowych czy ingerencji w architekturę budynku. Przypomnieć w tym miejscu należy, że zgodnie z § 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w *sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* (zwanego dalej: rozporządzeniem), młodzieżowe ośrodki wychowawcze należy traktować jako budynki zamieszkania zbiorowego. W związku z tym, obowiązuje wobec nich § 2 ust. 2 rozporządzenia. Przy rozbudowie lub przebudowie, należy więc uwzględnić m.in. kwestię dostosowania placówki do potrzeb osób niepełnosprawnych. Pracownicy Mechanizmu wskazują ponadto, że Polska w dniu 6 września 2012 r. ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169). Zgodnie z jej treścią należy umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach.

6. Traktowanie

W rozmowach indywidualnych chłopcy podkreślali, że mają dobry kontakt zarówno z kadrą nauczycielską, jak i wychowawczą. Wszyscy rozmówcy potrafili wskazać osobę wśród personelu, do której mają zaufanie i mogą się do niej zwrócić w sytuacji wystąpienia jakiegoś problemu. Atmosfera panująca między wychowankami oceniona została przez wizytujących jako pozytywna.

W Ośrodku obowiązuje dokument pod nazwą „Procedury Postępowania Nauczycieli i Wychowawców MOW w Herbach” (dalej: procedury). Celem opracowania procedur są: zapewnienie bezpieczeństwa przebywającym w placówce wychowankom oraz ujednoczenie postępowania wszystkich pracowników Ośrodka.

Zgodnie z procedurą działania w wypadku podejrzenia pozostawiania chłopców pod wpływem alkoholu lub środków odurzających, stwierdzenie trzeźwości lub odurzenia dokonywane jest przez pielęgniarkę. W uzasadnionych wypadkach wzywane jest pogotowie lub Policja. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji pragną podkreślić w tym miejscu z całą stanowczością, że obowiązujące regulacje prawne nie dają możliwości innej osobie niż kurator sądowy sprawujący nadzór nad nieletnim, zobowiązania nieletniego do poddania się badaniu w celu ustalenia w jego organizmie obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia (art. 70b ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich – dalej: upn.). Należy więc uznać, że personel placówki nie ma prawa zobowiązania podopiecznych do poddania się takim badaniom. Przedstawiciele KMP zalecają odstąpienie od opisanej praktyki wykonywania w Ośrodku testów na obecność substancji odurzających przez pielęgniarkę. W przypadku podejrzenia pozostawiania nieletniego pod wpływem środków odurzających, powinna być wzywana Policja w celu przeprowadzenia testów na obecność narkotyków.

Z informacji przekazanych pracownikowi KMP przez zastępcę dyrektora MOW po przeprowadzeniu wizytacji wynika, że w 2013 r. odnotowano 12 wydarzeń nadzwyczajnych z udziałem wychowanków MOW. Wśród takich zdarzeń do najczęstszych (11) należały ucieczki (w tym 5 zbiorowych). Pozostałe zdarzenie polegało na poinformowaniu policji przez wychowanka o rzekomym podłożeniu bomby w jego domu rodzinnym.

W analizowanym okresie nie stosowano wobec nieletnich środków przymusu bezpośredniego.

7. Dyscyplinowanie

W załączniku nr 1 do Statutu MOW w Herbach zawarto zasady nagradzania i karania wychowanków. Konkluzją nasuwającą się po analizie katalogu kar jest

stwierdzenie, że kara co do zasady polega na pozbawieniu przywileju oraz obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia krzywdzie wyrządzonej postępowaniem wychowanka. Takie ujęcie kary nie budzi zastrzeżeń pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Wśród informacji uzyskanych w trakcie rozmów indywidualnych z wychowankami placówki, pojawiły się zarzuty korzystania przez personel Ośrodka z kar pozaregulaminowych np. zakazu opuszczaniu pokoju, stosowania odpowiedzialności zbiorowej oraz konieczności chodzenia w krótkich spodenkach po powrocie z ucieczki. Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji podkreślają w tym miejscu z całą stanowczością, że obowiązujące przepisy prawa zabraniają stosowania odpowiedzialności zbiorowej. W odniesieniu do sygnału o stosowaniu kar stygmatyzujących (noszenie krótkich spodenek), przedstawiciele KMP zauważają, że stosowanie takowych, w przypadku wychowanków słabszych psychicznie, prowadzić może do ich załamania. Warto przytoczyć w tym miejscu treść Reguły 95.2. Zaleceń CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi, stanowiącej, iż *Kary zbiorowe, kary cielesne, karanie poprzez umieszczenie w ciemnej celi i wszelkie inne formy nieludzkiego i upokarzającego karania są zabronione.*

8. Prawo do informacji

Prawa i obowiązki nieletnich zawarte są w Statucie MOW w Herbach. Ich treść nie budzi zastrzeżeń wizytujących.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie *szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym* (Dz.U. z 2011 r. Nr 296, poz. 1755) bezpośrednio po przybyciu nieletniego do Ośrodka pedagog, psycholog lub wychowawca, przeprowadza z nieletnim rozmowę, podczas której zapoznaje nieletniego z jego prawami, obowiązkami i zasadami pobytu w Ośrodku. Zapoznanie się z prawami, obowiązkami i zasadami pobytu w Ośrodku

nieletni potwierdza własnoręcznym podpisem. Analiza dokumentacji MOW potwierdziła, że opisana praktyka jest stosowana w Ośrodku.

W placówce funkcjonuje Samorząd Wychowanków. Analiza sprawozdania z jego działalności dowodzi, że chłopcy mają realny wpływ na organizację życia placówki. W ocenie pracowników Mechanizmu zapisy zawarte we wspomnianym dokumencie świadczą w sposób dobitny o postrzeganiu wychowanków przez władze placówki jako pełnoprawnego partnera do rozmów.

9. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Zasady utrzymywania szeroko rozumianego kontaktu wychowanków z osobami spoza Ośrodka określone zostały we wspomnianych wyżej Procedurach. Akt ten zawiera regulację dotyczące prowadzenia korespondencji, rozmów telefonicznych oraz odwiedzin. Analiza treści postanowień regulaminu, czyni w ocenie pracowników KMP zasadnym zalecenie dokonania zmian niektórych z nich.

W odniesieniu do osób spoza kręgu najbliższej rodziny analizowana regulacja wprowadza co do zasady obowiązek uzyskania przez nie zgody dyrektora lub wychowawcy. Takie odrębne traktowanie osób spoza kręgu rodziny jest nieuzasadnione na gruncie obowiązujących przepisów prawa. Należy przypomnieć w tym miejscu, że art. 66 § 4 upn., określając zasady kontaktów nieletniego, posługuje się pojęciem „osób spoza zakładu”, nie różnicując przy tym zasad udzielania kontaktu z rodziną czy też innymi osobami (np. przyjaciółmi, kolegami, sympatiami, etc.). Jedyne powody w zakresie ograniczania lub zakazania kontaktów nieletniego z osobami spoza placówki, określone w art. 66 § 4 upn., dotyczą wyłącznie przypadków, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, placówki bądź mógłby wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego. W takich sytuacjach dyrektor placówki niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie, o powodach decyzji zakazującej lub ograniczającej ów kontakt. Dlatego też pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji stoją na stanowisku, że co do zasady kontakt wychowanków z osobami spoza kręgu rodziny winien być dopuszczany, a

tylko w indywidualnych, uzasadnionych wskazanymi wyżej przesłankami, zabroniony lub ograniczony przez dyrektora placówki.

Dzięki wygrodzonemu terenowi przylegającemu do Ośrodka wychowankowie mają codzienny dostęp do świeżego powietrza. Wyjścia poza placówkę mają charakter wyjść tylko i wyłącznie pod opieką wychowawcy i są organizowane w weekendy. Nieletni korzystają ponadto z przepustek i urlopów. Do wydania przepustki wymagana jest: zgoda sądu rodzinnego wydającego postanowienie o umieszczeniu w placówce, pisemny wniosek rodzica/opiekuna o wydanie przepustki oraz pokrycie kosztów przejazdu przez rodzica/opiekuna lub wniosek wychowawcy o dofinansowanie podróży. Ośrodek wysyła wnioski do sądów i rodziców o urlopowanie wychowanka na święta Bożego Narodzenia, ferie zimowe, ferie wiosenne, wakacje. W pozostałych wypadkach za otrzymanie zgody sądu odpowiada rodzic/opiekun składający wniosek. Dotyczy to zwłaszcza urlopów okolicznościowych.

Chłopcy przebywający w placówce mogą korzystać z prawa do korespondencji. Analiza sposobu postępowania z korespondencją zawartą w Procedurach, jak również informacji przekazanych w tym zakresie pracownikom Mechanizmu przez wychowanków podczas rozmów indywidualnych, nie budzą zastrzeżeń wizytujących.

Podczas rozmów z przedstawicielami Mechanizmu chłopcy nie zgłosili uwag krytycznych w odniesieniu do szeroko rozumianych kontaktów ze światem zewnętrznym.

10. Prawo do ochrony zdrowia

Ośrodek zatrudnia pielęgniarkę, która jest dostępna w placówce w dni powszednie, w godzinach 8 – 14. Do obowiązków pielęgniarki należy dokonanie oglądu nowego wychowanka oraz przeprowadzenie wywiadu dotyczącego stanu jego zdrowia. Każdy z podopiecznych ma założoną indywidualną kartę wizyt lekarskich, z adnotacją terminów i ewentualnym powodem wizyty. Z informacji przekazanych wizytującym przez pielęgniarkę wynika, że badania wstępne nie są przeprowadzane co do zasady. Ich konieczność wymuszają niejako zgłaszane przez przyjętego chłopca dolegliwości czy zły stan higieniczny. W ocenie przedstawicieli KMP, każdy nowy wychowanek winien być przebadany przez lekarza rodzinnego celem ogólnej oceny i

ewentualnego wykrycia schorzeń, zwłaszcza ze strony układu ruchu, krążenia i oddechowego. Warto wskazać w tym miejscu na zalecenie nr 62.5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi stanowiące, iż *Możliwie jak najszybciej po przyjęciu do instytucji nieletni zostanie poddany badaniu medycznemu, utworzona zostanie jego dokumentacja medyczna, w której odnotowywane będą wszelkie choroby, obrażenia i sposoby ich leczenia.*

Chłopcy korzystają z porad lekarskich i stomatologicznych odbywających się w jednej z przychodni na terenie Herbów. Z informacji przekazanych przez zastępcę dyrektora wynika również, że podopieczni objęci są przeglądami stomatologicznymi.

Kilku chłopców znajduje się pod opieką psychiatry, który przyjeżdża na konsultacje do Ośrodka 2 razy w tygodniu.

11. Oddziaływania wychowawcze

W Ośrodku działa siedem grup wychowawczych. Kryterium doboru do grupy stanowi wiek, stopień demoralizacji, etap kształcenia, a także indywidualne potrzeby i możliwości. Każda grupa wychowawcza ma swojego koordynatora, który kieruje pracą zespołu wychowawczego. Każdą z grup opiekuje się 3 wychowawców (mężczyźni i kobiety). Wychowankowie mają przydzielonych wychowawców prowadzących, którzy wspólnie z podopiecznymi ustalają indywidualne cele, zadania i metody pracy oraz kontrolują przebieg procesu resocjalizacji.

Jak wspomniano na wstępie, wychowankowie placówki to młodzież z niepełnosprawnością intelektualną, dlatego też w pracy z nimi dużą rolę odgrywa rewalidacja mająca postać zajęć o charakterze kompensacyjno-wyrównawczym. Korekcji zaburzeń służą: terapia indywidualna i grupowa, hipoterapia, socjoterapia, logopedia, gimnastyka korekcyjna. W placówce organizowane są zajęcia dodatkowe, m.in. klub sportowy, koło fotograficzno-filmowe, zajęcia plastyczne, muzyczne, a także koło turystyczne obejmujące zajęcia survivalowe (wspinaczka górską, jaskinie), zajęcia z twórczej resocjalizacji, a także miniprojekty realizowane w poszczególnych grupach wychowawczych. Ich tematyka wynika z potrzeb młodzieży, ale także z

zainteresowań i pasji pracowników, co sprawia, że mają ciekawą, niesztabową formę i podnosi stopień zaangażowania uczestników.

Niemalą rolę w procesie rewalidacji odgrywa także psycholog. Zajęcia prowadzone przez niego mają charakter interwencyjny lub ciągły. Kontakt może być inicjowany zarówno przez psychologa, jak i wychowanka. Szczególnie ważną rolę pełni on w procesie adaptacyjnym chłopca, udzielając mu pomocy, jak również uczestnicząc w tworzeniu dopasowanego do możliwości i potrzeb wychowanka Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego (IPT).

Oddziaływania wychowawcze wobec każdego z wychowanków MOW prowadzone są na podstawie IPT. Dokument udostępniony pracownikom Mechanizmu składa się z następujących części – I. zawierającej podstawowe dane dot. wychowanka; II. zawierającej orzeczenia psychologiczno-pedagogiczne; III. w której znajdują się informacje medyczne; IV. opisującej sytuację rodzinną wychowanka, dotychczasowe funkcjonowanie w placówce; V. stanowiącej diagnozę w obszarze wychowawczo-resocjalizacyjnym (ze wskazaniem słabych i mocnych stron chłopca, celów i zadań edukacyjno-terapeutycznym, metod i form pracy oraz efektów zastosowanych oddziaływań); VI. przeznaczonej na diagnozę w obszarze dydaktyczno-wyrównawczym; VII. zawierającej wykaz zintegrowanych działań podejmowanych wobec ucznia/wychowawcy oraz VIII. przeznaczonej na całościową ewaluację programu.

Okres realizacji zadań wynikających z IPT określany jest najczęściej na miesiąc lub semestr. Bez względu na przyjętą w tej mierze przez Ośrodek strategię postępowania, przedstawiciele Mechanizmu stoją na stanowisku, że ewaluacja opracowanych programów winna następować każdorazowo po zaistnieniu ważnych zdarzeń w życiu wychowanka.

Analiza wybranych IPT wskazuje że ich układ jest przejrzysty, a dobór celów i zadań do realizacji przez wychowanka ma charakter zindywidualizowany. Niemniej jednak pracownicy KMP pragną zwrócić uwagę, że w kilku przeanalizowanych IPT brak było klarownej zależności pomiędzy zaangażowaniem wychowanka w określony rodzaj aktywności, a celami do osiągnięcia zakładanymi w IPT.

Ważnym aspektem działalności Ośrodka jest proces usamodzielniania wychowanków, który odbywa się na wielu płaszczyznach. Jedną z nich jest funkcjonowanie grupy przeznaczonej dla chłopców przebywających w placówce ostatni rok lub, po ukończeniu 18 roku życia, na własną prośbę. Na potrzeby tej grupy został w 2005 roku wybudowany domek, opisany w rozdziale dot. warunków bytowych. Z informacji przekazanych wizytującym przez zastępcę dyrektora wynika, że rozpoczęte zostały prace adaptacyjne pomieszczeń po lokatorach z terenu miasta zakwaterowanych w części tzw. internatu małego. Odzyskane pomieszczenia poszerzą bazę kwaterunkową wychowanków, którzy zdecydują się pozostać w placówce po ukończeniu 18 roku życia w celu kontynuowania rozpoczętego etapu edukacji. Elementy usamodzielniania pojawiają się również w funkcjonowaniu wszystkich grup wychowawczych i dotyczą przede wszystkim: samodzielnego przygotowywania posiłków (śniadania, kolacje), sporządzania jadłospisów, dokonywania zakupów oraz wszelkich czynności związanych z samoobsługą i codziennym funkcjonowaniem grup. Prowadzone działania pozwalają na lepsze przygotowanie chłopców do samodzielnego życia, zwiększają motywację do dokonywania pozytywnych zmian, a przede wszystkim podnoszą wiarę we własne możliwości. Z informacji przekazanych wizytującym przez zastępcę dyrektora placówki wynika, że co roku rośnie liczba wychowanków, którzy na własną prośbę chcą pozostać w Ośrodku mimo ukończenia 18 roku życia.

Pracownicy KMP uznali, że praca wychowawcza w Ośrodku realizowana jest na wysokim poziomie. Takiego samego zdania są również chłopcy, z którymi przeprowadzone zostały rozmowy indywidualne. Doceniają oni gamę zajęć pozalekcyjnych oraz ofertę zajęć kulturalno-oświatowych przygotowaną przez kadrę Ośrodka.

12. Prawo do edukacji

Przy MOW w Herbach funkcjonują trzy szkoły: szkoła podstawowa (6 klasa), gimnazjum oraz szkoła zawodowa, która kształci młodzież w dwóch kierunkach: kucharz oraz pracownik pomocniczy obsługi hotelowej. Praktyki zawodowe odbywają się zarówno w placówce, jak i poza nią - w restauracji, szkole i hotelach. Praca

dydaktyczna jest prowadzona w taki sposób, aby łączyła się z całością oddziaływań resocjalizacyjno-rewalidacyjnych, stanowiła ich element.

Wychowawcy oraz nauczyciele systematycznie monitorują postępy chłopców w nauce i zachowaniu, co znajduje odzwierciedlenie w indywidualnych programach edukacyjno - terapeutycznych.

W ocenie pracowników KMP warunki, jakie oferuje Ośrodek w zakresie kształcenia są optymalne. Realizacja celu i zadań MOW odbywa się poprzez organizowanie zajęć dydaktycznych, profilaktyczno-wychowawczych, terapeutycznych, resocjalizacyjnych, jak również m.in. poprzez diagnozowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego.

Praca nauczycieli została dobrze oceniona przez wychowanków MOW.

13. Prawo do praktyk religijnych

Podczas rozmów z przedstawicielką KMP chłopcy wskazywali, że ich prawo do praktyk religijnych jest respektowane. Chętni mogą uczestniczyć we mszy św. odbywającej się w kościele poza Ośrodkiem. Wychowankowie w rozmowach z pracownikami KMP potwierdzali, że udział we mszy jest dobrowolny. Z informacji odebranych od zastępcy dyrektora w dniu wizytacji wynika, że wszyscy chłopcy są katolikami.

14. Dobre praktyki

Na podkreślenie, w ocenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji, zasługuje zaangażowanie kadry placówki w pracę z nieletnimi. Doskonałym tego przykładem (poza jej dobrą oceną wystawioną przez wychowanków w trakcie rozmów z pracownikami KMP) jest publikacja pt. *Zatrzymane w kadrze*, stanowiąca zbiór artykułów pracowników Ośrodka. Poza utrwaleniem obrazu placówki, której początki sięgają lat 60-tych, opracowanie stawia sobie za cel dzielenie się doświadczeniami oraz refleksjami na temat pracy resocjalizacyjnej z nieletnimi. Dzięki szerokiemu spectrum zagadnień poruszonych w publikacji (od organizacji Ośrodka, poprzez charakterystykę wychowanków, metod pracy z nieletnimi, pozyskiwaniu środków Europejskiego Funduszu Społecznego w procesie resocjalizacji, na diagnozie

czynników ułatwiających i utrudniających resocjalizację nieletnich kończąc) stanowi ona cenne źródło informacji pochodzących od praktyków dla innych tego typu placówek.

Mając na uwadze deklarację stworzenia poradnika metodycznego wspierającego pracę z dzieckiem niedostosowanym społecznie i niepełnosprawnym intelektualnie, zawartą we wstępie do przedmiotowej publikacji, pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji życzą realizacji tego szczytnego zamierzenia.

15. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają Dyrektorowi MOW w Herbach:

1. wyeliminowanie stosowania kar pozaregulaminowych;
2. zaprzestanie stosowania odpowiedzialności zbiorowej oraz kar stygmatyzujących;
3. zniesienie konieczności uzyskania zgody dyrektora lub wychowawcy na odwiedzinę wychowanka przez osoby spoza kręgu rodziny;
4. poddawanie wstępnym badaniom lekarskim każdego przyjmowanego do Ośrodka chłopca w celu ogólnej oceny i ewentualnego wykrycia jakichkolwiek schorzeń, zwłaszcza ze strony układu ruchu, krążenia i oddechowego;
5. odstąpienie od przeprowadzania badań na obecność alkoholu lub środków odurzających u chłopców przez personel MOW;
6. przeszkolenie kadry placówki w zakresie międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka;
7. wymianę zniszczonych mebli oraz drzwi toalet w tzw. małym internacie;
8. uwzględnienie w przypadku przeprowadzania przyszłych prac remontowych lub budowlanych, wymagających pozwolenia na budowę, dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością.